

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΥΜΑΙΩΝ «ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ»

Τ Α Σ Υ Μ Α Ϊ Κ Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΜΟΣ Ε΄

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΧΑΒΙΑΡΑ

ΑΘΗΝΑ 1989

Ο ΡΟΔΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

(1907 - 1988)

‘Ο έκλιπών Μητροπολίτης Ρόδου και Σύμης Σπυρίδων, έκτός από τὰ ἄλλα χαρίσματα του, ἦταν μιὰ ἡγετική προσωπικότητα. Οἱ ἡγετικές του ικανότητες ἄρχισαν νὰ φαίνονται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ὑπηρεσίας του στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου διατέλεσε Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας, βοηθὸς τοῦ Μητροπολίτη Γενναδίου.

‘Ο προϊστάμενός του διαπρεπῆς ἱεράρχης, ἀφ’ ἑνὸς γιὰτὶ ἀπουσίαζε συχνὰ ἀπὸ τὴν ἔδρα του γιὰ νὰ μετέχει στὶς ἐργασίες τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς ὁποίας ἦταν ἀντιπρόεδρος, καί, ἀφ’ ἑτέρου, γιὰτὶ εἶχε πλήρη ἐμπιστοσύνη στὸν συνεργάτη του, τοῦ ἀνέθετε πολλὰ καὶ λεπτὰ καθήκοντα μεγάλης εὐθύνης, βέβαιος ὅτι θὰ ἀνταποκρινόταν ἀπόλυτα, ὅπως καὶ τὸ ἀπέδειξε, ἀφοῦ τὰ ἐπιτεύγματά του ὑπῆρξαν ἀνώτερα ἀπὸ κάθε προσδοκία.

Ἔτσι, ὁ Σπυρίδων εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξει πλοῦσια καὶ πολυσχιδὴ δράση, ἐκκλησιαστικὴ καὶ γενικότερη κοινωνικὴ, καὶ νὰ ἀναδειχθεῖ ἄξιος τοῦ λειτουργήματός του, ἱκανὸς καὶ γιὰ νὰ ἀναλάβει ἀκόμη μεγαλύτερες εὐθύνες.

Στὸν καθαρὰ ἐκκλησιαστικὸ τομέα, προέχει τὸ σχετικὸ μὲ τὸν Ναὸ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης ἔργο του. Ὑπῆρξε ὁ κύριος παράγων τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ πληγέντος Ναοῦ ἀπὸ τὴν πυρκαϊὰ τοῦ 1917. Ἡ συμβολὴ του ἔτυχε γενικῆς ἀναγνωρίσεως. Ἐπαινέθηκε καὶ γιὰ τὴν ποιότητα τοῦ ἔργου καὶ γιὰ τὸ ρυθμὸ προόδου τῶν ἐργασιῶν. Ὅλοι ἐθαύμασαν τὴ δραστηριότητά του τόσο γιὰ τὴν ἐξέγερση τῶν ἀπαιτουμένων χρηματικῶν μέσων, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐπιμελὴ ἐποπτεία τῆς ἐκτελέσεως τῶν προγραμματισθέντων. Στὸν ἴδιο τομέα ἀνάγεται καὶ ἡ δράση του γιὰ τὴν ἐπίλυση προβλημάτων διαφόρων Μονῶν καί, ἰδιαίτερα, τῆς Παναγίας Φανερωμένης, ἡ ἀναβάθμιση, μὲ

ἐνεργείας του, τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων, χάρη στήν πνοή πού ἔδω-
σε στίς χριστιανικές ὀργανώσεις τῆς νεολαίας, καθὼς καί ἡ προώθηση τοῦ
ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου Θεσ-
σαλονίκης, στίς συνεδριάσεις τῆς ὁποίας προήδρευε.

Στόν κοινωνικό τομέα, ἡ προσφορά του ὑπῆρξε, ἐξ ἴσου, ἀποτελεσματική.
Ἀναφέρουμε τήν ἐνεργό δράση του ὡς προέδρου διαφόρων Ὄργανώσεων κοι-
νωνικῆς προστασίας, ὅπως εἶναι τὸ Ὀρφανοτροφεῖο καί τὸ Γηροκομεῖο Θεσ-
σαλονίκης. Ἀλλά καί ὅπου δὲν ἀσκοῦσε καθήκοντα προέδρου, ἡ συνεργασία
του μὲ διάφορες φιλανθρωπικές καί κοινωνικές Ὄργανώσεις εὐποίας ἦταν
πολὺ ἐποικοδομητικὴ γιὰ τὴν ἀποδοτικὴ του λειτουργία. Αὐτὸ ἔγινε στὴ
συνεργασία του μὲ τὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ, τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων, τὸν Οἶκο
τῶν Τυφλῶν, τὸ Ἀναμορφωτικὸ Ἰδρυμα Καλαμαριάς, μὲ τίς Ὑπηρεσίες πού
μεριμνοῦσαν γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν ἀνταρτοπλήκτων καί τοὺς ἀποφυλακι-
σμένους.

Τέλος, σημαντικὴ ὑπῆρξε ἡ δράση του ἡ σχετικὴ μὲ ἐκπαιδευτικὰ ζη-
τήματα, ὅπως συνέβη στὴ συνεργασία του μὲ τὴ Μακεδονικὴ Ἐκπαιδευτικὴ
Ἑταιρεία καί τὴ Γεωργικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης.

Γενικότερα, ὁ Ἐπίσκοπος Σπυρίδων συντέλεσε πολὺ στὴν ἐξύψωση τοῦ
πνευματικοῦ καί τοῦ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου τοῦ τόπου, τὸν ὁποῖο ὑπηρετήσε:
Εἶναι, λοιπόν, εὐεξήγητο, γιὰτί οἱ Θεσσαλονικεῖς εἶχαν μεικτὰ αἰσθήματα,
ὅταν πληροφορήθηκαν τὴν ἐκλογή του ὡς Μητροπολίτου Ρόδου. Αἰσθήματα
χαρᾶς, γιὰτί ἔβλεπαν νὰ ἀμειβεται ἐπάξια τὸ μεγάλο ἔργο του στὴν περιοχὴ
Θεσσαλονίκης μὲ τὴν ἐπιλεκτικὴ τοποθέτησή του στὴν πρωτεύουσα τοῦ νεο-
απελευρωθέντος διαμερίσματος. Ἀλλά καί αἰσθήματα λύπης, γιὰτί θὰ ἔχα-
ναν αὐτὴ τὴν ἐξέχουσα προσωπικότητα. Ὅπωςδῆποτε, ἡ ἱκανοποίηση ἀπὸ
τὴν τόσο διακριτικὴ χρησιμοποίησή του ὑπερίσχυσε καί ὁ λαὸς τῆς Θεσσαλο-
νίκης τοῦ εὐχήθηκε ὀλόψυχα πλήρη ἐπιτυχία καί στὸ νέο ἔργο πού θὰ ἀνα-
λάμβανε.

Ἡ πλούσια αὐτὴ δράση, ἐκκλησιαστικὴ καί κοινωνικὴ, τοῦ Σπυρίδωνος
στὴ Θεσσαλονικὴ ἀποτέλεσε τὴ γόνιμη ἀφετηρία γιὰ τὴν ἀξιοθαύμαστη δρα-
στηριότητα πού ἀνέπτυξε στὰ Δωδεκάνησα ἐπὶ 37 σχεδὸν χρόνια. Ἡ ἀρχι-
ερωσύνη του στὴ Ρόδο ἔγινε σταθμὸς γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Δωδεκανησιακῆς
Ἐκκλησίας.

Ἡ Ρόδος καί τὰ ἀδελφὰ νησιὰ ἀπέκτησαν ἕναν χαρισματικὸ ἱεράρχη,
ὁ ὁποῖος μὲ τὸ ἔργο του ἐπιβλήθηκε ὄχι μόνον στὴν ἐπαρχία του, ἀλλὰ καί
σ' ὀλόκληρη τὴ Δωδεκάνησο μὲ ἀπήχηση σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καί τὸν γενικό-
τερο ὀρθόδοξο χῶρο. Ὑπῆρξε ὁ ἀναγνωρισμένος πρύτανης τῆς Ἱεραρχίας τῆς
Δωδεκανησιακῆς Ἐκκλησίας, πρῶτος τῆ τάξει τῶν Μητροπολιτῶν ὅλης τῆς
περιοχῆς.

Συγκέντρωνε πολλὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερο

τρόπο. Είχε, ἐν πρώτοις, κατάρτιση πολυμερή: θεολογική, φιλοσοφική, ιστορική ἀκόμη καὶ λογοτεχνική. Ἦταν μελίρρυτος ρήτωρ, οἱ δὲ λόγοι του ἦταν μεστοὶ ἀπὸ περιεχόμενο ἠθικοπλαστικό. Θὰ ἄξιζε νὰ συγκεντρωθοῦν οἱ ὁμιλίαι του σ' ἓνα τόμο γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν, μὲ τὴ μελέτη του, καὶ οἱ νεώτεροι.

Ἦταν δυναμικὸς ἀλλὰ καὶ ἤρεμος. Στὰ μεγάλα θέματα, ὅταν συναντοῦσε δυσκολίες ἢ ἀντιδράσεις, ἔδειχνε ἰώβεια ὑπομονή, ὑπολογίζοντας, ὅτι, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ μὲ τοὺς κατάλληλους χειρισμούς, θὰ ἐρχόταν τὸ ἐπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀκτινοβολία τῆς προσωπικότητάς του ἠλέκτριζε τοὺς συνομιλητές του καὶ ἀφόπλιζε ὅσους ἐπιχειροῦσαν νὰ ἀντισταθοῦν στὶς ὑγιεῖς ἀπόψεις του.

Οἱ διοικητικὲς του ἱκανότητες ἦταν ἀναμφισβήτητες. Τὰ ἀκανθώδη προβλήματα τὰ ἀντιμετώπιζε μὲ μεγάλη ψυχραιμία, ἀλλὰ καὶ μὲ δεξιότητα καὶ ἐπιμονή καὶ, ἔτσι κατόρθωνε, τελικὰ, νὰ ἐπιβάλλει εἰρηνικὰ τὴ γνώμη του. Ἦταν εὐθαρσῆς στὴν ἔκφραση τῶν σκέψεών του, οἱ ὁποῖες δὲν ἐπηρεάζοντο ἀπὸ μεροληπτικὲς ἀπόψεις ἢ ἀπὸ κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς προκαταλήψεις. Ἦταν, πραγματικὰ, ἀπολιτικός, ὅπως ἀρμόζει στοὺς ἱερωμένους. Ἡ ἀποχὴ του ἀπὸ τίς πολιτικὲς καὶ κομματικὲς ἀντιπαράθεσεις ἦταν συμφυῆς μὲ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτήρα του. Οἱ πλέον ἀντίθετοι, μεταξύ τους, κομματικοὶ παράγοντες τὸν πλαισίωναν πρόθυμα σὲ συλλογικὲς ἐκδηλώσεις ὑπὸ τὴν προεδρία του.

Ἐκπληκτικὴ ἦταν ἡ πλήρης κατοχὴ ἐκ μέρους του τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἱερῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ στήθους παρουσίαζε καὶ ἀνέλυε κατὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ του λειτουργήματος. Συνεδύαζε ἄριστα τὴν ἀπέραντη μνήμη του μὲ τὴ σοφὴ κρίση του. Ἡ γλαφυρότητα καὶ ἡ σαφήνεια τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν κάθε εἶδους λόγων του ἦταν παροιμιώδης.

Ἀνέπτυσσε —καὶ σὲ προχωρημένη ἡλικία ἀκόμη— κινητικότητα καὶ οὐσιαστικὴ δραστηριότητα, τέτοιας ἐκτάσεως, πού ἐντυπωσίαζε τοὺς κατὰ πολὺ νεώτερούς του. Μέσα στὴν ἴδια μέρα, δὲν ἦταν σπάνιο νὰ ἀναλάβει δύο καὶ τρεῖς ἱεροπραξίες, νὰ ἐκφωνήσῃ ἰσάριθμους λόγους καί, παράλληλα, νὰ δεχθεῖ στὸ γραφεῖό του πολλὰ, κάθε κατηγορίας, πρόσωπα, γιὰ νὰ ἀκούσει τὰ προβλήματά τους καὶ νὰ δώσει λύσεις, ταυτόχρονα ἀντικειμενικὲς καὶ ἐξυπηρετικὲς.

Μειλίχιος καὶ προσηγῆς, εὐπροσῆγορος καὶ φιλομειδῆς, ἐδέχετο ὅσους προσέφευγαν σ' αὐτόν, ἔστω καὶ ἄγνωστούς του, ὡς φίλους καὶ ἀγαπητοὺς ἀδελφούς, αὐτοὶ δέ, μὲ πλήρη ἐμπιστοσύνη, ἀκολουθοῦσαν τίς συμβουλὲς καὶ τίς ὑποδείξεις πού τοὺς ἔδινε. Διακρίθηκε γιὰ τὴν εὐθυκρίσια του καὶ τὴ δεξιότητα τῶν χειρισμῶν του σὲ προβλήματα, ἀτομικὰ καὶ κοινωνικά, πού τοῦ ὑποβάλλοντο πρὸς ἀντιμετώπιση. Ἰδιαιτέρως ἀρεσκίονταν νὰ καθοδηγεῖ τοὺς

νέους, οί όποίοι τόν έσέβοντο ώς τόν πνευματικό πατέρα τους.

Τό καθαρά έκκλησιαστικό του έργο στήν έπαρχία του περιέλαβε, έκτός από τίς λαμπρές τελετές και τίς έμπνευσμένες όμιλίες, μνημειώδη έκκλησιαστικά έργα. Σωρεία οίκοδομήσεων, έπισκευών, άναστηλώσεων, έπεκτάσεων και εύπρεπισμών Ιερών Ναών και Μονών, έντυπωσιακά μνημεία, έπιβλητικά κωδωνοστάσια και τέμπλα, ύπέροχες άγιογραφίες και τοιχογραφίες όφείλονται στίς πρωτοβουλίες και στή συμπαράσταση τοϋ άοιδίμου Μητροπολίτου Σπυρίδωνα. Ή προεδρία του είς τά Δ.Σ. διαφόρων Ήργανώσεων και Ήδρυμάτων έδωσε άπτά δείγματα τής διοικητικής και όργανωτικής του δεινότητος.

Πέρα από τά όσα έπιτέλεσε ώς Ήράρχης στα Δωδεκάνησα, ό Μητροπολίτης Σπυρίδων, περιβεβλημένος με τήν άνεπιφύλακτη έμπιστοσύνη τής προϊσταμένης του Ήρχής, τοϋ Οίκουμηνικού Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, διαχειρίστηκε, με μεγάλην έπιτυχία, σοβαρά προβλήματα, κατόπιν έντολής του, άναφερόμενα σέ έθνικοθρησκευτικά θέματα. Ήπανειλημμένα τό Πατριάρχειο τόν τοποθέτησε έπικεφαλής ειδικών συλλογικών όργάνων και τοϋ άνέθεσε τόν χειρισμό ζητημάτων, στα όποία άπέδιδε έξαιρετική σημασία, γιατί είχε τή βεβαιότητα, προεξοφλώντας τό προσδοκώμενο άποτέλεσμα, ότι τό έργο θά έδρομολογείτο καλά και οί σχετικές έέργειες θά ήταν θετικές και άποδοτικές. Αυτό έγινε π.χ. με τήν άνάθεση στον Σπυρίδωνα τής προεδρίας τής Ήργανωτικής Ήπιτροπής των έορτών τής χιλιετηρίδος τοϋ Ήγίου Όρους (1963). Ή εϋόδωση των έορτών αυτών υπήρξεν έπίτευγμα τής δραστηριότητός του.

Με πατριαρχική έντολή, έπίσης, όργάνωσε στή Ρόδο τή Σύνοδο τής Κεντρικής Ήπιτροπής τοϋ Παγκοσμίου Συμβουλίου των Ήκκλησιών και τριών Πανορθοδόξων Διασκέψεων, καθώς και τοϋ Θεολογικού Διαλόγου Ήρθοδόξου και Ρωμαιοκαθολικής Ήκκλησίας.

Ήξιόλογη υπήρξε και ή δράση του ή σχετική με τά προβλήματα τής Πάτμου. Με έντολή τοϋ Οίκουμηνικού Πατριαρχείου, στο όποιο ύπάγεται, κατ' εϋθείαν, ή περιώνυμη Μονή τής Πάτμου, ό Μητροπολίτης Σπυρίδων άσχολήθηκε με πολλά θέματά της, αλλά και γενικότερα, με τήν Ήερά νήσο. Τέτοια θέματα ήταν τά σχετικά με τήν εϋρυθμη λειτουργία τής Μονής, τήν επίλυση έκκλησιαστικών διαφορών, τήν εκκύρωση τοϋ Καταστατικού της Χάρτη, τήν κτηματική της περιουσία και τήν άντιμετώπιση των συνεπειών των σεισμών (1956), που έπληξαν τήν Πάτμο.

Ήλλά και αϋθόρμητα —χωρίς δηλαδή έντολή άνωθεν— ό Σπυρίδων έξεδήλωσε τά έθνικά και τά πατριωτικά του αισθήματα. Μεγάλη ήταν ή προθυμία του, αλλά και ή άγαλλίασή του, να προεδρεύει σέ συγκεντρώσεις και συσκέψεις με άντικείμενο καιρία έθνικά θέματα. Ήξοχοι υπήρξαν οί λόγοι του στή Θεσσαλονίκη για τά Δωδεκάνησα πρό και κατά τήν ένσωμάτωσή

τους με τὴ μεγάλη πατρίδα. Ἄλλὰ καὶ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου δὲν ὑστέρησε. Διετράνωσε τὰ πατριωτικά του αἰσθήματα ποικιλοτρόπως.

Αὐτὸς ἦταν ὁ Μητροπολίτης Σπυρίδων. Σπουδαῖος ἱεράρχης, ἐνθουσιώδης πατριώτης, ἐξάίρετος κοινωνικὸς συμπαραστάτης.

